

ULBRICHT – PETERBOROUGH – ESPOSITO: DINCOLO DE
LOGICA IMUNITAR-LIBERALĂ A MULTICULTURALISMULUI

VIORELLA MANOLACHE*

Abstract. The triple established relationship – Ulbricht – Peterborough – Esposito – announced from the title of the present study, approaches the continuing research of Alexej Ulbricht, the option for a specific area as example, representative/nodal space for the current debates, dates and realities of multiculturalism – Peterborough – and the philosophical-political aspects of *immunization logic*, as filtered through and delivered by the Italian philosopher, Roberto Esposito. The *continued research*, the *specific area* and the named *political philosopher option*, converge towards the arguments Alexej Ulbricht provides for the state of *beyond liberal multiculturalism immunization*.

Keywords. *Alexej Ulbricht, Roberto Esposito, Peterborough's representative case, Multicultural immunization, beyond liberal multiculturalism immunization.*

*O cercetare continuată – un areal specific – un
filosof politic ca suport de investigare*

Relația în *trei timpi*, anunțată în titlul studiului de față, arondează *demersul continuator de cercetare* al lui Alexej Ulbricht¹ (demarat prin elaborarea tezei de doctorat, finalizată la școala de Studii Orientale și Africane, de la Universitatea din Londra, în perioada 2009-2012, și coordonată de Stephen Chan), *opțiunea pentru un areal investit cu repere exemplificatoare* (etalon rezultat prin aplicarea unui efect de tabloidizare în exces), considerat un spațiu reprezentativ/nodal pentru dezbaterile actuale cu privire la tema, datele și realitățile multiculturalismului – Peterborough – și *caracteristicile filosofico-politice ale logicii imunitare*, așa cum sunt acestea filtrate de sistemul conceput de Roberto Esposito² și livrat de gândirea filosofului italian.

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, București, Departamentul de Științe Politice; e-mail: vio_s13@yahoo.com; viorella.manolache@ispri.ro.

¹ Alexej Ulbricht, *Multicultural Immunisation. Liberalism and Esposito*, Edinburgh University Press, 2015. Traducerea textului lui Ulbricht (pentru demersul de față) în limba română aparține Cătrinei Ciornei.

² A se vedea, în acest sens, cu precădere, Roberto Esposito, *Immunitas: The Protection and Negation of Life*, Polity, Cambridge, 2011 sau *Terms of the Political: Community, Immunity, Biopolitics*, Fordham University Press, New York, 2013.

Rev. Șt. Pol. Rel. Int., XV, 2-3, pp. 77–86, București, 2018.

Unitatea de sens a celor trei modalități de lucru enunțate este confirmată de însuși demersul lui Alexej Ulbricht, prin care este propus ca element ilustrativ, o evidență contemporană în dublou – Marea Britanie de astăzi, ca *bun* exemplu al celebrării și al acceptării diversității și ca reper *negativ*, al intoleranței, chiar aversiunii față de minorități – ambele reflexe subsumate atonalităților care însoțesc și accentuează discordanțele dezbaterilor dihotomic-concurențial prezente: multiculturalitate *vs.* reacții nefavorabile la adresa multiculturalismului. Raportul are o miză specială, fiind destinat pentru revederea constructelor teoretic-ideatice utilizate în/de practică (ostilitatea creată de diferența stabilită între particularitățile multiculturalismului liberal și preceptele generale ale liberalismului), dar și pentru a afirma, în manieră esposito-iană (multiculturalismul liberal fiind echivalat seriilor proceselor imunitare, cu interes deferit drepturilor, consensului și recunoașterii), că „multiculturalismul liberal reprezintă un proces de imunizare, preocupat de protejarea liberalismului împotriva amenințării percepute a unei diferențe străine”³.

Interesat, dar și preocupat de „starea situației discursive în care ne aflăm”, ca element-problemă de susținere a argumentației lansate de lucrarea numită, Alexej Ulbricht particularizează, cu rol director, climax-ul intervențiilor și al pledoariilor referitoare la multiculturalism, evidențiind dubla declarație-verdict a premierului David Cameron (prezentată atât în contextul Conferinței pentru Securitate de la München, din 5 februarie 2011, cât și în cadrul Conferinței Partidului Conservator, axate pe fenomenul imigrării, din 14 aprilie 2011). Aceasta semnaleză eșecul multiculturalismului de stat, dar și interesul acordat gestionării/moderării efectelor insuccesului înregistrat ca modalitate de investire a reacției împotriva multiculturalismului cu rolul de poziție evidentă, explicit etalată. Transferul de accent discursiv de la un punct al axei retoricii menționate, la un altul, reprezintă, pentru Ulbricht, (pre)textul de a constata că situația expusă conține mai mult decât o simplă reacție/luare de poziție, confirmând că există o logică intrinsecă a multiculturalismului liberal de contestare și de negare a propriei substanțe pe care o autoconține și care îl definește.

După părerea lui Ulbricht, imaginarul britanic, așa cum este acesta redat de raportul BBC-ului realizat în anul 2009 conține însemnele paradoxale de reunire atât ale *atractivității* (coloniale) a unui „El Dorado”, conceput drept un spațiu privilegiat în perimetrul căruia imigranții pot trăi și prospera (chiar prin mijloace ilicite), dar și un areal al inflexiunilor *repulsive* de spațiu-junglă, metaforă supralicitată de discursul inflammat de dreapta, cu referire la invazia străinilor, la „distrugea britanismului”, la „oprimarea indigenilor albi” („categorie asuprită a epocii contemporane”), la „pericolul de colonizare al Marii Britanii” – toate aceste evenimente precipitate și reacții isterizante, fiind alimentate și întreținute cu argumente fundamentate de patru registre/temeri reunite – securitate, economie, cultură și probleme de mediu⁴.

³ Alexej Ulbricht, *op. cit.*, p. 1.

⁴ *Ibidem*, pp. 2-3.

În procesul de consultare și de studiere al rapoartelor/materialelor/articolelor din presă destinate orașului Peterborough, Ulbricht împrumută și aplică metoda de lucru orwell-iană, așa cum transpare aceasta din perioada Wigan Pier. Cercetarea este pliată pe palierul *descriptiv*, al *implicării directe* sau pe relevarea *particularităților culturale*, confirmând, orwell-ian⁵, vocația acestuia de observator și de comentator captivat de problematica economico-culturală a spațiului dat, dar și atitudinea sa critică față de eșecul politicilor britanice ale momentului. Predispoziția *descriptivă* devine, la Ulbricht, o modalitate de afirmare a preferinței pentru ceea ce implică *descrierea* unui loc/spațiu *intuitiv*, acceptat drept reprezentativ, deopotrivă, areal cumulativ al „dezbatelor liberale actuale despre multiculturalism“, dar și mediu de filtrare și de expunere al temerilor majore cu privire la imigrație. Echivalent *symbolic* al cheiului din Wigan Pier, parte estică a Angliei Mijlocii pastorale, însumând 164 000 de locuitori, situat pe râul Nene, decretat „oraș nou“, în plină ascensiune, segment privilegiat al planului de relansare economică, Peterborough reprezintă „multiculturalismul britanic“, potențial exemplu pentru o „poveste de succes“, ofertat, însă, de tabloidele britanice cu eticheta de „sinecdocă pentru tot ceea ce este greșit în Marea Britanie multiculturală“⁶.

Alexej Ulbricht *implică direct* spațiul descris în etalarea/studierea dosarului unificator de temeri la adresa *securității* (cu insistență asupra anului 2007, a raportărilor și a rapoartelor întocmite actelor de violență și manifestărilor exagerate de dure, cu incidență sporită, stare de fapt care întreține afirmarea opiniei că multiculturalismul ar compromite securitatea locală și regională, ar amenința securitatea națională și ar perturba liniștea cetățenilor); *economiei* (imigrația și multiculturalismul constituie, mai întotdeauna, obiectul susținut al criticii; problemei de fond îi este atașată reacția cu privire la necesitatea de proporționalitate moderată a imigrației, cu scopul de a evita suprasolicitările statului); *culturii* (temere raportată la asaltul noilor practici asupra vechilor cutume și obiceiuri); *naturii* (în viziunea subiectului deosebit de presant pe care ziarele îl titrau neliniștitor în anul 2010, „Masacrul lebedelor“, operarea cu analogii negativ-periculoase – compararea imigranților, calificați drept primitivi, prădători cu potențial amenințător crescut, cu distrugătorii resurselor economico-naturale).

Pentru corecta interpretare a raportului pe care Marea Britanie îl întreține cu diversitatea, Ulbricht recurge la decupajul metaforic – din perspectivă *antiliterar-freudiană*, așa cum este considerat în sine romanul svevo-ian – al secvențelor apte a stabili analogia cu personajul Zeno Cosini. Intenția se concretizează în menținerea unei relații duplicitate atât cu imaginea/proiecția idealizată, cât și cu realitatea dinamică, expresie a actelor concrete, consumate involuntar – în cazul lui Zeno – și proiectate inconștient, eronat. În opinia lui Ulbricht, „noile incidente rasiste – desemnate drept excepții și reminiscențe ale trecutului –, pot fi lecturate în paralel cu multele ultime țigări ale lui Zeno – cele care nu-i marchează deloc sfârșitul, ci, mai degrabă, sugerează continuări endemice fără sfârșit“⁷.

⁵ George Orwell, *The Road to Wigan Pier*, Create Space Independent Publishing Platform, 2014.

⁶ Alexej Ulbricht, *op. cit.*, pp. 4-5.

⁷ *Ibidem*, p. 11.

Se impune, însă, în acest context, valorizarea relației Svevo-Joyce, cel din urmă interesat de un dublu reflex cultivat de romanele lui Svevo: tema – maniera în care fumatul poate stăpâni „în acest fel“ inexplicabil, de neimaginat, pe cineva și problematica timpului, a cărui *subtilitate inserată* amintește de dubla ipostază a Angiolinei din *Senilità* – gândește și plânge⁸. Ambele reflexe sugerează, în contextul de față, repere cu conotații spațiale, fie că este vorba de *oamenii din Dublin*, de Triestul sfârșitului de secol al XIX-lea sau de Petersburg-ul timpului nostru.

Alexej Ulbricht: imunizarea multicultural-liberală

Premisa de la care demarează studiul lui Alexej Ulbricht este aceea de a echivala multiculturalismul liberal cu actul, modul și modalitatea de imunizare a liberalismului, recurs care are în vedere gestionarea relației cu alteritatea. *Recursul imunizant* permite lansarea și livrarea de soluții funcționale unei duble situații dihotomice – pe de o parte, alienarea și ostilitatea sinelui față de celălalt; pe de altă parte, promovarea spiritului tolerant, ca și recunoașterea și celebrarea diversității, ambele parte a multiculturalismului liberal, dar și note încorporate teoriilor liberale ale multiculturalismului. Indivizibil, acesta este capabil de funcționare eficientă ca un sistem unitar, cu trimitere la o „gamă largă de teorii“, fie acomoda(n)te, fie gestionate de pe poziții adverse. Multiculturalismul liberal valorizează drepturi și libertăți specifice ale grupurilor, cultivă dialogul instituționalizat, acceptă deosebiri etno-culturale și tratamentul diferențiat, demonstrând respect și toleranță față de specificul tradiției, al filosofiei și politicii care susține diversitatea moștenirii culturale și reafirmă strategiile adecvate cu rol în reglarea existenței-în-comun.

Potrivit lui Ulbricht, „ceea ce armonizează teoriile liberale ale multiculturalismului este modul în care acestea percep tratamentul complet uniform, ca fiind într-un anume sens injust, acordând valoare recunoașterii și conservării diferențelor. Ca atare, acestea se definesc ca fiind împotriva modelului vechi al statului etnic omogen și împotriva asimilării, preocupate de o abordare alternativă“⁹. Relevantă rămâne în acest sens, strategia de utilizare a teoriilor enumerate în valorizarea și prețuirea diferențelor, în recalcularea limitelor până la pragul de nesubminare a liberalismului însuși, afirmație care certifică statutul particular pe care teoriile liberale ale multiculturalismului le dețin în arealul precizărilor plus-radiale, care intenționează să livreze prin multiculturalism, un sens și o accepțiune controversată, o critică a structurilor societății civile. Dar, consideră Ulbricht, în contextul persistenței dominanței și a dominației valorilor liberale, multiculturalismul atașat perspectivei explicate reprezintă formula implementată în/de statele liberale.

Demonstrația lui Ulbricht insistă pe „carențele semnificative ale multiculturalismului liberal, în special, și ale liberalismului, în general“, deficiențe care nu

⁸ A se vedea, în acest sens, James Joyce, *Corespondență*, Editura Art, București, 2012.

⁹ Alexej Ulbricht, *op. cit.*, pp. 11-12.

aparțin exclusiv sferei tematice și perspectivei ideologice liberale, ci decurg din „însăși substanța problematică a multiculturalismului“: „multiculturalismul liberal este caracterizat de o anumită ostilitate cu privire la diferențe, dublată, în același timp, de încercări susținute de acomodare ale acestora. Există o ostilitate față de diversitate în inima multiculturalismului liberal. Așa numita *reacție* împotriva multiculturalismului reprezintă o tendință deja prezentă, chiar dacă în stare latentă, în logica multiculturalismului liberal – tendință care poate fi cel mai bine înțeleasă în termenii logicii imunitare“¹⁰.

Mentținând, în portativ subsidiar, teoriile liberale despre multiculturalism pe care le potențează cu sensul de imunizare împotriva diferenței (accentuând ostilitatea cu privire la diversitate), Ulbricht aduce în prim-plan coordonatele proiective ale unui *nov* mod de gândire specific politicilor reînnoite ale multiculturalismului, de depășire a tendințelor imunitare, prin plasarea sa dincolo de cuantumul informațional al liberalismului.

Demersul este, până la un punct, tributary perspectivei esposito-iene, potrivit căreia, în arealul conceptual de interferență a procesului imunitar cu democrația, sensul comun de derivare al *comunității* și al *imunității* din *munus* – lege, datorie sau dar, poate aduce un plus de clarificare dezbaterilor contemporane destinate democrației. Sensul termenului a fost ermetizat prin studiul comparativ democrație – comunitate, ultimul concept fiind acceptat drept „formă impusă din afară“. Esposito mizează pe afirmarea unui limbaj propriu, pe care filosoful îl invocă și îl utilizează tocmai pentru evidențierea comunității ca modalitate de completare a imunizării, prin eliminarea sintagmelor de *în afară* și de *înăuntru*, sperând, astfel, să salveze comunitatea de derapajele negative ale imunitarului¹¹. Esposito lansează și comentează dispozitivele imunitare regăsite în „abordarea drepturilor subiective, a libertății personale“ și a categoriei *persoanei*, sugerând drept cadru teoretic, arealul nedelimitat de „subiectivismul metafizic al scenei politice“, ocupate de un „subiect predefinit care concepe prin libertate obiectul triadei cu-cerire-posesie-extindere“.

Filosoful italian susține, prin urmare, că politica modernă este *autoimunitară*; sistemul imun fortifiat se re poziționează împotriva mecanismelor pe care trebuia să le apere, distrugându-le; în același sens, „modernitatea târzie nu este altceva decât deconstrucția imunității“, ca reacție autoimună. Dacă „imunitatea este responsabilă cu protejarea sinelui“, autoimunitatea se identifică cu „etapa de tranziție de la deconstrucție la biopolitica afirmativă“¹².

Dacă termenul de imunizare semnifică o „interiorizare progresivă a exteriorității“ și dacă reflexul comunității este unul de *dat exterior*, de limitare și de restricționare a politicului, situația particulară în care este plasat acesta presupune

¹⁰ *Ibidem*, p. 12.

¹¹ Roberto, Esposito, *Terms of the Political, Community, Immunity, Biopolitics*, Fordham University Press, 2013, pp. 37-46. A se vedea, în acest sens, și item-ul cuprins în volumul, din seria/colecția *Enciclopedia operelor fundamentale ale filosofiei politice actuale (2000 – prezent)*.

¹² *Ibidem*, p. 67.

precizarea căilor menite să anihileze „riscul unei expuneri iminente care amenință comunitatea“, prin „fundamentarea granițelor solide, a unor limite insurmontabile“¹³ care să contracareze sau să atenueze contagiunea violenței.

Roberto Esposito și paradigma/logica imunitară

Recursul lui Alexej Ulbricht la argumentele *logicii imunitare*, așa cum sunt acestea expuse de filosoful italian Roberto Esposito, suportă raportarea la nodurile afirmativ-conceptuale emise printr-o triplă completare și printr-un dublu mecanism de schimbare a unghiului filtrant de receptare. Convenim, astfel, că rolul de filosof cu plus de dinamism în arealul ideilor imunității, via Baudrillard, Derrida, Haraway, Heller sau Sloterdijk, a lui Roberto Esposito (ritm accelerat – ideatic – de solicitările actualului și ale actualității), tocmai prin relația (numită *avantaj*, de Ulbricht) permite situarea imunității atât în orizontul *biopolitic*, cât și în raportul nemediat cu *comunitatea* (dublă perspectivă din care Ulbricht extrage un alt tip de critică a atitudinii liberalismului privind categoria Celuilalt). Ulbricht insistă, în mod special, asupra paradigmei imunității, așa cum transpare aceasta din tripla (inter)conexiune esposito-iană – *communitas* – *immunitas* – *bios* – pe care o concepe și acceptă derularea actului de încorporare a unui element exterior înăuntrul corpului, cu scopul fortifierii acestuia în detrimentul elementului străin, a incluziunii parțiale a diversității (echivalate *exterior*-ului lui Esposito), cu scopul reconceptualizării fundamental-esențiale a termenului de comunitate.

Recunoscându-i lui Esposito statutul de pilon al gândirii politice italiene, amendând atenția gradată și defazat-latentă care i se acordă în lumea academico-științifică de cultură engleză, Ulbricht valorizează studiile de început ale filosofului, dintr-o rațiune de ordin pragmatic: aplicarea optimă a acestora „pentru a gândi în mod productiv multiculturalismul liberal într-o manieră inedită“. Abordarea esposito-iană a *immunitas*-ului facilitează glisarea de la imunitatea naturală, înspre imunitatea dobândită, asigurând parcurgerea traseului de la condiția pasivă, la inducerea activă. De asemenea, reîncarcă paradigma imunității cu valențe de reacțiune, de contraforță, în ideea în care, profilactic, mecanismul imunitar funcționează utilizând ceea ce el însuși opune prin reproducerea unei forme identice, dar controlate: protecția imunitară nu este o strategie și nu implică formule de opoziție frontală, ci reclamă actul de neutralizare și contaminare.

Logica lui *immunitas* funcționează ca non-negare, negare a negării, mai-mult-decât-afirmare: „două rele mai mici blochează răul mai mare, în interiorul aceuiași limbaj“. Practica protecției homeopate lasă amprente asupra constituției obiectului, nu numai datorită mecanismului compensator de sustragere, ci tocmai prin extragerea și anihilarea răului, fără a reuși substituirea acestuia cu ceva mai bun. Din această perspectivă, Esposito definește viața drept obiect al imunizării: prezervarea vieții corespunde unei forme/formule restrictiv-scindate, decretând, grație caracterului aporetic-structural al procesului imunitar, funcționarea sa dinspre interior,

¹³ *Ibidem*, p. 134.

înspre afară. *Immunitas* nu este o categorie privativă, ci expresia negativă a lui *communitas*; imunitatea reprezintă limita internă care traversează comunitatea, pe coordonate, deopotrivă, constitutive și privative.

„Opera lui Esposito vine dintr-un context special italianesc“, afirmă Alexej Ulbricht, punând în discuție similitudinile și/sau deosebiriile față de Giorgio Agamben sau Antonio Negri.

Se impune [aici] o primă precizare necesară: în arhiva semnalelor critice cu privire la opera esposito-iană, se amendează tocmai *non-particularitatea* tradiției italiene, demonstrată prin tentativa de a așeza termenul de *communitas* în descendența ideatică a lui Bataille, Blanchot, Nancy, Heidegger, Weil sau Nietzsche, dar se și admite că imanența și relația acesteia cu domeniul vieții este tributară lui Foucault sau Deleuze. Argumentele cu care operează Agamben, Negri sau Esposito rămân tributare filiației de idei germinate de școala franceză de gândire, iar, pe de altă parte, se observă intenția de a reduce domeniul filosofic, doar la o poziție, la o investigație și/sau la o schemă conceptuală. Există, astfel, o *diferență italiană* care se poate releva în – prin orizontul *diferit* față de limbajul filosofic continental și față de cel supralicitat de filosofia analitică, concretizat prin: poziționarea chestionării limbajului în limitele unui cadru lărgit social și politic; reducerea diferenței dintre prerogativa teoretică și cea politică; opțiunea pentru un realism revigorat de tradiția fragmentării și a descentralizării, ca transcendere a delimitării ontologiei de etică¹⁴.

„Opera lui Esposito decurge din contextul italian; este important să ne amintim că acesta nu este doar un context politic, dar și un context al unui discurs special despre imigrație și multiculturalism în Italia“. Afirmarea precedentă este completată de Ulbricht care consideră că opera esposito-iană nu reprezintă o intervenție directă față de situația imigranților sau a romilor (lucrările lui Esposito sunt datate și publicate anterior conflictelor survenite în spațiul Schengen), dar constată că fluxul său ideatic nu poate fi disrupt de „conjunctura în care problema granițelor, a imigranților și a diferențelor ocupă un loc important în discursul politic“: „Esposito vede Italia existând la graniță, și consideră granița ca fiind locul potrivit al biopoliticii, situat la intersecția discursurilor eterogene“¹⁵.

În dialogul inedit cu autoarea (V.M.)¹⁶, abordând statutul *biopoliticii afirmative*, Roberto Esposito recurgea la comentarea procesului de migrație modern/actual, la ceea ce se „întâmplă în prezent la porțile Europei, pe țărmurile sale“, la „masa în creștere de ființe umane care experimentează, în fiecare zi, posibilitatea de a trăi o nouă viață – departe de războaiele țărilor din care emigranții încearcă să fugă – dar și posibilitatea de a o pierde. Cadavrele pe care marea le aduce pe țărmurile europene, cu precădere pe cele italiene, reprezintă semnele unui impas tanatopolitic în care biopolitica riscă să eșueze și să se piardă. O biopolitică afir-

¹⁴ A se vedea, în acest sens, Viorella Manolache, *Ecce Philosophia Politica. „Diferența“ lui Roberto Esposito*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române, București, 2016.

¹⁵ Alexej Ulbricht, *op. cit.*, p. 15.

¹⁶ Viorella Manolache, *op. cit.*, p. 219.

mativă ar fi în măsură să oprească acest masacru, să ofere adăpost masei de ființe umane aflate în derivă, găsind o formă de echilibru rațional cu populațiile care trăiesc deja în Europa“.

Fără a aplica grila unei anteriorități-posteriorități ideatice-teoretice, demersul continuu-continuat al lui Roberto Esposito, acela de a aplica datele filosofiei politice *actualității*, își confirmă conținutul, semnificația și direcția *actuală*, subliniind necesitatea adaptării arhitecturii ideatice a Europei la reactualizarea și clarificarea distincției fink-iene (*concepte operaționale – concepte tematice*) elasticizate prin *categorii constitutiv-filosofice*, capabile de a oferi situația *de facto* (cu referire la recentul op al filosofului, *Da fuori. Una filosofia per l'Europa*¹⁷) a Europei și stadiul actual al „filosofiei europene“. Privată de sugestii culturale pertinente, de programe și de soluții practice, filosofia europeană de astăzi arondează sub semnul unei „gândiri de criză“, tentativele de regestionare ale politicilor europene și se concentrează asupra rolului și a locului acestora în prefigurațiile în schimbare ale Europei. Esposito se referă insistent la modalitățile de configurare a „frontierelor Europei“, de revedere a tezei potrivit căreia, „Europa a fost dintotdeauna supusă unui efect de contaminare și de modificare, de depășire și de amânare“, poziție/proiecție pliată valențelor unui „în afară“ hibridizant, constitutiv necesar al Europei actuale, reamplasat în textura *biopoliticii afirmative*, ca soluție/marcă a gândirii italiene. Europa contemporană nu este una politică, ci managerială, economico-financiară, distanțată de comunitate, lipsită de legitimitate și marcată de un puternic deficit democratic.

Brexit-ul și inflexiunile naționalismului austriac sunt semnale explicite ale fenomenului pe care Esposito îl denuște sindrom identitar, responsabil cu/de extinderea spațiilor de excludere sau/și considerat registru al reacțiilor patologice întreținute de dinamica/forma globalizării și de *fondul* de rejectare al contaminării globale, stări de fapt ilustrative pentru slăbirea autoimună a organismului comunitar. Repercusiunile acestora nu constau numai în întârzierea/defazarea conservării procesului unificator, dar și în amenințarea directă la adresa coordonatelor acestuia, prin persistența dozelor destabilizatoare de reacții anti-integrare.

Analizând criza prezentei situații dificile, Roberto Esposito avansează, ca posibilă soluție salvatoare, regândirea construcției politice europene, făcând apel la un „conflict social care să restaureze puterea politică a procesului constitutiv european“. Opinia a fost subliniată și în dialogul menționat anterior, care propune o construcție regândire a raportului de forțe între politic și economic, de redare și de recunoaștere a dominanței primului asupra celui de-al doilea.

Dincolo de logica imunitar-liberală a multiculturalismului

Unghiul filtrant de interpretare/abordare, sugerat de Alexej Ulbricht, este acela de a integra multiculturalismul liberal în seria de mecanisme imunitare, cu dublu reflex în imunizarea liberalismului față de diversitate, și a relației pe care comunitatea o întreține cu aceasta.

¹⁷ Roberto Esposito, *Da fuori. Una filosofia per l'Europa*, Einaudi, Torino, 2016.

Relevând amploarea gândirii liberale, în dezbateră axată pe tema și pe datele multiculturalismului, sau poziționând *imunitatea* în raport cu *bioputerea*, pentru a extrage de aici caracteristicile *paradigmei imunitare*, Ulbricht comentează termenul de *comunitate*, așa cum este acesta teoretizat de Roberto Esposito („proprietate specifică“ a subiecților care reunește trei elemente: atributul „care îl califică ca aparținând aceluiași întreg“¹⁸; derivare alternativă; totalitate a persoanelor unite de obligații și de datorii¹⁹ sau diviziune fără împărțire, lucrul care prin sine este opus propriei distrugerii²⁰), pentru a arhitecturiza un triplu construct de interes, de trei teme, cu rol esențial pentru problematica dezbătută: drepturi, consens și recunoaștere. Fără a alinia și/sau a sintetiza teoria liberală la o singură temă, considerând că temele enumerate se regăsesc în proporții variabile în structura ideatică a pleiadei gânditorilor liberali, Ulbricht acordă atenție *liberalului reprezentativ*²¹ pentru o anumită problematică (problema drepturilor civice și ale omului, printr-o „logică imunitară deschisă“, aptă a stabili că menirea multiculturalismului este aceea de a întări liberalismul și drepturile individuale – Will Kymlicka; procesul de deliberare și de afirmare a consensului pe care îl susține Parekh, drept mecanism imunitar de contracarare a intruziunii individuale a diferențelor asupra liberalismului – Bhikhu Parekh; recunoaștere și toleranță – Charles Taylor²²).

Constatarea firească formulată de Alexej Ulbricht se referă la „procesele liberale care întrupează logica imunitară“ și „paradigma imunitară care acționează în interiorul liberalismului“, afirmații pe care le verifică prin raportarea (cu accente diferite) perechilor de gânditori Kymlicka-Balibar, Parekh-Rancière și Taylor-Povinelli/Brown la reperul-etalon Roberto Esposito. Această modalitate este esențială nu numai pentru a desemna imunitatea, ca trăsătură specifică a liberalismului, dar și pentru a preciza statutul indivizilor concreți, în momentul în care devin indivizi-parte ai procesului imunitar.

„Dincolo de“ impune, în accepția lui Alexej Ulbricht, proiectarea unei reale alternative ca și evaluarea unei scheme de gândire reactive care să vizeze diferența și coexistența productivă, decretând că „o comunitate politică rezonantă la diferențele individuale nu este supradeterminată de o tendință imunitară“.

De fapt, demersul are în vedere „cartografierea cognitivă a comunității politice“, prin recursul la ritmul lefebvre-ian, ca modalitate de suplinire/depășire a teoriilor universale ale multiculturalismului, cu recunoașterea acestuia ca experiență umană intensă/intensificată. Deloc întâmplător, pentru cazul reprezentativ ales – Peterborough – *ritmanaliza*²³ cu accente urbane traduce [aici] experiența ad-hoc, intensă, locală, a multiculturalismului real, consumat, transpus în cotidian. Fără intenția de a se ralia teoriei generale a multiculturii (în spiritul criticilor liberali), Alexej Ulbricht recurge metodologic la metode și strategii care identifică momentele de convivialitate, apte a explica coliziunea diverselor experiențe culturale.

¹⁸ Roberto Esposito, *Communitas. Origine e destino della comunità*, Torino, Einaudi, 1998, p. VIII.

¹⁹ Roberto Esposito, *Communitas: The Origin and Destiny of Community*, Stanford, CA., Stanford University Press, 2010, p. 6.

²⁰ Roberto Esposito, *op. cit.*, p. 136.

²¹ Alexej Ulbricht, *op. cit.*, p. 22.

²² *Ibidem*, pp. 29-45.

²³ *Ibidem*, pp. 154-160.

În sine, modalitatea de a exemplifica rămâne una esposito-iană, conturând predilect esența *comunității* receptate ca substanță de fond, susținută de noțiunea *libertății afirmative*, oportunitate de a ilustra dezideratul detașării „libertății de liberalism și a comunității de comunitarism“; se concretizează, așadar, o soluție salvatoare, elucidantă, de depășire a limitelor, prin amplasarea în spațiul unui *immunitas* inversat, răsturnat de forma deschisă și plurală a lui *communitas*.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ (SELECTIV)

- Esposito, Roberto, *Immunitas: The Protection and Negation of Life*, Polity, Cambridge, 2011.
- Esposito, Roberto, *Terms of the Political: Community, Immunity, Biopolitics*, Fordham University Press, New York, 2013.
- Esposito, Roberto, *Da fuori. Una filosofia per l'Europa*, Einaudi, Torino, 2016.
- Manolache, Viorella, *Ecce Philosophia Politica. „Diferența“ lui Roberto Esposito*, Editura Institutului de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu“ al Academiei Române, București, 2016.
- Ulbricht, Alexej, *Multicultural Immunisation. Liberalism and Esposito*, Edinburgh University Press, 2015.